Kázání Ondřeje Bláhy na neděli 16. srpna 2026

Lukáš 18, 9–14: *O těch, kteří si na sobě zakládali, že jsou spravedliví, a ostatními pohrdali, řekl toto podobenství: „Dva muži vstoupili do chrámu, aby se modlili; jeden byl farizeus, druhý celník. Farizeus se postavil a takto se sám u sebe modlil: ‚Bože, děkuji ti, že nejsem jako ostatní lidé, vyděrači, nepoctivci, cizoložníci, nebo i jako tento celník. Postím se dvakrát za týden a dávám desátky ze všeho, co získám.‘ Avšak celník stál docela vzadu a neodvážil se ani oči k nebi pozdvihnout; bil se do prsou a říkal: ‚Bože, slituj se nade mnou hříšným.‘ Pravím vám, že ten celník se vrátil ospravedlněn do svého domu, a ne farizeus. Neboť každý, kdo se povyšuje, bude ponížen, a kdo se ponižuje, bude povýšen.“*

Milé sestry, milí bratři,

co musí člověk dělat pro to, aby se Pánu Bohu líbil? Jak být dobrým křesťanem, anebo židem? Jak dosáhnout u Pána Boha odpuštění nebo ospravedlnění? Jak dosáhnout milosti? To by mohl být takový alternativní nadpis k příběhu o farizeovi a celníkovi. Je možné si milost nějak zasloužit? Je možné, když voláme k Pánu Bohu jako ke svému Otci, být také jako děti? Splnit podmínky, potěšit Otce a dostat zaslouženou odměnu? Je to něco, jako když rodiče řeknou dětem: „Když si hezky uklidíte svoje pokojíčky, půjdeme se odpoledne koupat“? To by byl ten známý systém: pravidla znáš, splň, co je potřeba, a dostaneš odměnu.

Celý ten příběh o farizeovi a celníkovi je takovou „klasickou“ Ježíšovou provokací – vyzněl určitě dost provokativně už tehdy, v dávných dobách, když ho Ježíš povídal svým učedníkům, a vyznívá provokativně i dnes. Je tu farizej, který uvědoměle plní všechny možné povinnosti, které mu ukládá Zákon, tedy Starý zákon, ve kterém se zjevuje Boží vůle a plán. Farizej byl z tehdejšího pohledu nepochybně slušný člověk, s nějakými těmi chybkami, které má přece každý – dělal i spoustu věcí navíc. Držel půst, i když to bylo nepovinné, dával snad i víc ze svého majetku do chrámové pokladny než ostatní – a přesto se mu nedostává milosti, jak čteme. Odměnu za svou poslušnost, uvědomělost, obětavost nedostává. Na straně druhé, ten celník byl v očích tehdejších lidí osoba veskrze neslušná a nečistá, protože se z titulu svého zaměstnání paktoval s cizí mocí – s pohany, s Římany. A přesto: „Ten celník se vrátil ospravedlněn do svého domu“, jak čteme.

V čem tedy je ta provokace, nad čím se máme zamyslet, co je jádrem toho příběhu, který Ježíš vykládá? Je to nejspíš to, jak farizej na jedné straně a celník na straně druhé pojímá svůj vztah za prvé k sobě a za druhé k Pánu Bohu. Farizej přijde do chrámu jako někam na scénu, na pódium, na plac. Postaví se pěkně doprostředka a jako pravý profesionál spustí svou modlitbu. Bylo běžné, že se lidé v jeruzalémském chrámu modlili nahlas, a tedy farizej vlastně předvádí těm, kdo jsou okolo, s čím tedy on před Pána Boha přichází. A všímá si i celníka a hned ho zapojí do svého představení: „Bože, děkuji ti, že nejsem jako ostatní lidé, vyděrači, nepoctivci, cizoložníci, nebo i jako tento celník. Postím se dvakrát za týden a dávám desátky ze všeho, co získám.“

To je hezké resumé. Ale schází v tom jedna důležitá věc, a tou je pokora: ten farizej mluví s Pánem Bohem jako s nějakým obchodním partnerem. „Já jsem své závazky vůči tobě splnil – a koukej, ještě jsem přidal nějaké bonusy.“ Farizej stojí

uprostřed chrámového nádvoří, dívá se k nebi, má přímý pohled jako rovný chlap, je sebevědomý – přesně podle dnešních příruček, jak efektivně komunikovat. A vedle toho celník, osoba nečistá, se k nebi ani neodváží zvednout oči. A navíc: stojí vzadu, ne uprostřed nádvoří. Nedělá žádnou exhibici. A to i přesto, že čteme: „Bil se do prsou“. To je v kontextu Blízkého východu před pár stoletími ten největší výraz pohnutí a vážnosti chvíle. Celník v té chvíli s největší vážností říká: „Bože, slituj se nade mnou hříšným.“

A to je vlastně ta klíčová věta celého příběhu. Celník, který je poučen svým vlastním nevalným společenským postavením, je schopen lépe než farizej odhadnout, čím je on sám před Pánem Bohem. Je hříšníkem, je dlužníkem, nic si sám nezasloužil, žádnou svoji polovinu závazku nesplnil, žádné bonusy nenabízí – on ví, že všechno je milost. A taky potom tu milost od Pána Boha dostane. Na rozdíl od farizeje odchází z chrámu ospravedlněný. Můžeme si to představit tak, že odchází lehce, radostně, Pán Bůh mu ulevil. Vyslyšel jeho modlitbu.

Podívejme se ještě blíž na ten příběh: co vlastně ten farizej dělá? Je to skutečně modlitba, když řekneme: „Udělal jsem to a to, jsem lepší než ten a ten, za mě je vše OK?“ To, co farizej pronáší, možná ani modlitba není, protože modlitba je přece rozhovor. A farizej může x-krát říct „děkuji ti, Bože“, ale skutečný rozhovor s Pánem Bohem nevede, je to pořád jen jakési resumé vlastních skutků, farizej vlastně vede samomluvu, takový monolog. Kdežto celník usiluje právě o ten rozhovor, o nějakou interakci, celník žádá Pána Boha o akci: „Slituj se nade mnou hříšným.“

A pak je tady ještě jedna věc: milosrdenství jako jeden z vnějších projevů toho, že si člověk vzal Boží slova k srdci. To my vlastně nevíme, jestli farizej vůbec někomu nějaké milosrdenství prokazoval. Farizej totiž mluví jen o různých kultických úkonech, které mu předepisuje bible a které si odfajfkoval. Ale to, že farizej moc dobré srdce asi nemá a žádné milosrdenství nikomu neprokazuje, vyplývá z té jeho až legračně pyšné věty: „Děkuji ti, Bože, že nejsem jako tento celník.“

Není to poprvé ani naposled, kdy se v evangeliu otáčí naruby společenské statusy: „Kdo se povyšuje, bude ponížen, a kdo se ponižuje, bude povýšen.“ Ten příběh o farizeovi a celníkovi má v evangeliu takového bratříčka v příběhu o milosrdném Samaritánovi. Také tam se někdo, kdo je společensky deklasován – to platí v Ježíšově stejně pro celníky jako pro Samaritány – tak ten společensky deklasovaný, ponížený člověk je povýšen, protože se Pánu Bohu líbí víc než nějaký sebelépe kultivovaný, slušný, uvědomělý farizej.

Tak tedy: kde jsme v tom příběhu my? Budeme asi někde na té úsečce mezi farizejem a celníkem. Známe pravidla, snažíme se. Zároveň žijeme ve světě, ve kterém se hodně dá na to, když má někdo sebedůvěru, zdravé sebevědomí. To je určitě dobré. Ale ještě víc než sami v sebe máme mít důvěru v Pána Boha, usilovat o rozhovor s ním, modlit se, jak jen to umíme. Člověk nemá být završený sám v sobě jako ten farizej. Má vědět, že prostě nikdy nebude mít pod kontrolou celý svůj život, a už vůbec nebude tím, kdo nakonec vystaví ten pomyslný účet. A i když se v životě občas cítíme jako celníci, máme

to se světem těžké a snad i svět to může mít těžké s námi, tak i v takovém případě se nám může otevřít – a otevře – Boží náruč.